

۱۴۲۸/۱۱/۱۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اطلاعات و امنیت

در

فقه امامیه

تألیف

حسین خزاعی

ترجمه

مرتضی جنتی

یاسر جنتی

دانشگاه اطلاعات و امنیت ملی

مؤسسه چاپ و انتشارات

۱۳۹۵

الخزاعی، حسین

اطلاعات و امنیت در فقه امامیه / تالیف: حسین الخزاعی، ترجمه: مرتضی جنتی،
یاسر جنتی، تهران: مؤسسه چاپ و انتشارات دانشگاه اطلاعات و امنیت ملی،

۱۳۹۵

۳۴ ص. - (ش. ۲۳۱)

کتابنامه

۱. جاسوسی (اسلام) ۲. جاسوسی (اسلام) - تاریخ الف. دانشگاه اطلاعات و امنیت

ملی . ب. نوان

۱۳۹۵ الف ۷ خ ۲۳۱ F P

مشخصات

عنوان: اطلاعات و امنیت در فقه امامیه

تالیف: حسین الخزاعی

ترجمه: مرتضی جنتی، یاسر جنتی

ناشر: مؤسسه چاپ و انتشارات دانشگاه اطلاعات و امنیت ملی

تاریخ انتشار: ۱۳۹۴

نوبت چاپ: اول

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

بها: ۱۴۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۸۱۳-۸۷-۴

«تمامی حقوق این اثر محفوظ است. تکثیر یا تولید مجدد آن کلی یا جزئی به هر صورت (چاپ،

فوتوکی، صوت، تصویر و انتشار الکترونیکی) بدون اجازه مکتوب ناشر ممنوع است.»

تلفن: ۲۲۴۶۹۷۳۹

تهران: صندوق پستی ۱۶۷۶۵-۱۴۳۸

یکی از کارهای ما تولید کتاب است، ترجمه‌ی کتاب [است]. شما نگاه کنید ببینید در دنیا چه چیزهایی منتشر می‌شود که دانستن آن برای جوان ایرانی لازم است؛ ترجمه کنید، پول بدهید ترجمه کنند، کما اینکه دیگران دارند می‌کنند - من با کتاب زیاد انس دارم، کتاب زیاد می‌خوانم، در بازار نشر و مانند این‌ها از تازه‌های کتاب زیاد اطلاع دارم - کارها دارد می‌شود؛ سرمایه‌دار می‌رود پول عالی می‌دهد به مترجم که فلان کتاب را ترجمه کن. من پرسیدم از یکی از همین حضرات که مترجم به شما مراجعه می‌کند یا شما به مترجم مراجعه می‌کنید؟ گفت نه، ما به مترجم مراجعه می‌کنیم؛ راست می‌گویید، مترجم پیدا می‌کنند برای اینکه ترجمه کند. خوب این کار را شما هم باید بکنید؛ کتاب ترجمه کنید، کتاب تولید کنید.

بیانات مقام معظم رهبری^(مدظله) در دیدار با اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۹۲/۹/۲۳

مقدمه ناشر

از زمانی که درگیری بین خصم و شر با کشته شدن هاییل به دست برادرش قابیل شروع شد؛ انسان به ضرورت مقابله و برخورد با خطرهای فراگیر و گریزناپذیر و خارج شدن از حالت ترس غریزی‌ای که هنگام مقابله با دشمن از خود نشان می‌دهد احساس نیاز کرد و به شیوه‌های مختلف متوسل شد، لذا از طریق دفع کینه‌ی دشمنانش برای گسترش امنیت و استقرار آن برای خویش و جامعه‌ای که در آن زندگی می‌کند، تلاش نمود. یکی از روش‌هایی که انسان برای استقرار امنیت در پیش گرفت، استفاده از اقدامات امنیتی و اطلاعاتی بود که توأم با سادگی انسان و زندگی‌اش زاده شد و کم‌کم به رشد جوامع و پیشرفت‌های آن و مشکلات زندگی، رشد نمود و پیشرفت کرد تا زمانی‌که به جایگاه مهم کنونی رسید. آن‌چنان‌که تحقیقات تاریخی به این نکته اشاره دارد، مسأله‌ی اساسی در سقوط و زوال تمدن‌های بزرگ و پیشرفته، ضعف امنیتی و اطلاعاتی در آن تمدن‌ها بوده است و لذا زمانی‌که دولت‌ها به این جوانب توجه کردند، نه تنها به سرعت به سمت پیشرفت و تبلور اسلوب‌ها و روش‌های عملیات امنیتی و اطلاعاتی که تأثیری عظیم در زمینه‌های مختلف زندگی اجتماعی سیاسی و اقتصادی انسان دارا است، تاختند؛ بلکه

دستگاه امنیتی و اطلاعاتی، تبدیل به رکن اساسی دولت‌ها شد که با ضعف آن، دولت‌ها نیز سقوط می‌کردند.

اما متأسفانه مفهوم دو اصطلاح امنیت و اطلاعات به خصوص در دوره‌های اخیر تیره گشت. مفاهیمی که در گذشته به امنیت و آرامش اشاره داشت و سعی داشت رفاه و پیشرفت جوامع را تحقق بخشد، به مفهومی رعب‌انگیز و مخوف نزد مردم تبدیل شد. مفهومی که سای تروریست دولتی را به خود گرفت و صرفاً به معنای دیکتاتوری‌ای که برخی دولت‌ها آن را در حق ملت خویش با نادیده گرفتن آزادی‌های فردی، حقوق شخصی و نشر دادر ظلم، رعب و وحشت تمرین و استعمال نمودند. مردم نیز نسبت به اقدامات امنیتی و اطلاعاتی با احتیاط برخورد نمودند، چرا که این عملیات اقدامات را از نظر اخلاقی و دینی مشکوک ارزیابی می‌نمایند.

کتاب پیش رو، پنجره‌ای است که نویسنده با روشن‌دنیای وسیع امنیت و اطلاعات از منظر اسلام گشوده است. هم‌چنین نمونه‌ای است که در بررسی فقه امامیه به انجام رسیده است. در کل این کتاب جایگاه شرعی و قانونی این مفهوم را در فقه امامیه بررسی می‌نماید.

نویسنده ابتدا امنیت و اطلاعات را تعریف کرده و فرق آن دو را بیان می‌دارد، سپس ریشه‌های تاریخی عملیات امنیتی - اطلاعاتی را بررسی می‌کند. از برده‌داری رومی برگردانده و نظر اسلام را در مورد آن بیان می‌کند. در ادامه به بررسی برخی از اصطلاحات عملیات امنیتی و اطلاعاتی می‌پردازد و جایگاه قانونی و دینی آن را بررسی می‌نماید.

معاونت پژوهش و تولید علم

فهرست مطالب

۳	مقدمه ناست
۹	مقدمه مولف
فصل اول: مباحث مقدماتی	
۱۸	موضوع اول: اهدت امنیت و زندگی انسان
۲۵	موضوع دوم: تعریف امنیت و اطلاعات
۲۵	مطلب اول: مقصود از امنیت و اطلاعات لفظ و اصطلاح
۳۱	مطلب دوم: امنیت و اطلاعات در قرآن و احادیث
۳۹	مطلب سوم: تفاوت بین امنیت و اطلاعات
۴۸	مطلب چهارم: انواع امنیت و اطلاعات
۵۴	موضوع سوم: ریشه های تاریخی فعالیت امنیتی و اطلاعاتی
۵۶	مطلب اول: عملیات امنیتی و اطلاعاتی قبل از اسلام
۵۸	مطلب دوم: عملیات امنیتی و اطلاعاتی در صدر اسلام
۶۷	موضوع چهارم: امنیت و اطلاعات و جرائم سیاسی
۶۸	مطلب اول: تعریف لغوی و اصطلاحی جرائم و سیاست
۷۳	مطلب دوم: تعریف جرم سیاسی در فقه و قانون
۷۹	مطلب سوم: جرم سیاسی در تاریخ اسلام
۸۳	مطلب چهارم: تفاوت بین جرم سیاسی و جرم عادی
۸۶	موضوع پنجم: صفات نیروهای امنیتی و اطلاعاتی
۱۰۷	خلاصه ی فصل اول

فصل دوم: کارهای نظارتی از دیدگاه شریعت اسلامی

- موضوع اول: عملیات امنیتی و آزادی فردی..... ۱۱۰
- مطلب اول: آزادی از دیدگاه دینی..... ۱۱۲
- مطلب دوم: سازگاری بین آزادی فردی و آنچه که عملیات امنیتی اقتضا می کند..... ۱۲۲
- موضوع دوم: ضابطه‌های قانونی عملیات امنیتی در دولت اسلامی..... ۱۲۵
- مطلب اول: دوات و حکومت و ضرورت وجود آن در اجتماع..... ۱۲۵
- مطلب دوم: دلیل قانونی عملیات امنیتی در دولت اسلامی..... ۱۳۵
- موضوع سوم: نغات مربوط به عملیات اطلاعاتی - امنیتی..... ۱۴۸
- لغت اول: تجسس..... ۱۴۸
- مطلب اول: ماهیت تجسس..... ۱۴۸
- مطلب دوم: تجسس در قرآن و سنت شریف..... ۱۵۱
- مطلب سوم: نظر فقها پیرامون تجسس..... ۱۵۵
- مطلب چهارم: موارد جواز تجسس..... ۱۵۷
- لغت دوم: التحری (جستجو کردن، تعقیب کردن) و جایگاه قانونی آن..... ۱۶۲
- مطلب اول: تعریف التحری (تعقیب و جستجو کردن)..... ۱۶۲
- مطلب دوم: جایگاه دینی و قانونی جستجو و جمع آوری اطلاعات..... ۱۶۵
- مطلب سوم: روش التحری (جستجو کردن)..... ۱۷۱
- لغت سوم: بازجویی اطلاعاتی و جایگاه قانونی آن..... ۱۷۵
- خلاصه‌ی فصل دوم..... ۱۷۸

فصل سوم: بازجویی و بازرسی در دین اسلام

- موضوع اول: بازرسی در دین اسلام..... ۱۸۰
- مطلب اول: اصل بازرسی..... ۱۸۰
- مطلب دوم: بازرسی و تفتیش منازل..... ۱۸۱
- مطلب سوم: تفتیش افراد..... ۲۱۵
- جهت دوم: تفتیش الکتریکی..... ۲۲۱

۲۲۲	موضوع دوم: تحقیق و بازجویی و جایگاه شرعی آن.....
۲۲۶	مطلب اول: مفهوم بازجویی.....
۲۲۸	مطلب دوم: مهم ترین ویژگی های بازجوکنندگان و تیم تحقیقاتی.....
۲۳۱	مطلب سوم: روش های تحقیق و بازجویی.....
۲۴۴	خلاصه فصل سوم.....

فصل چهارم: بازداشت و ترور امنیتی از دیدگاه دینی

۲۴۶	موضوع اول: بازداشت و زندانی و جایگاه دینی آن.....
۲۴۸	مطلب اول: بازداشت در لغت و اصطلاح.....
۲۵۴	مطلب دوم: تاریخچه بازداشت.....
۲۵۸	مطلب سوم: بازداشت و زندان در قرآن کریم و سنت نبوی.....
۲۶۲	مطلب چهارم: انواع بازداشت به لحاظ اهدافی که دنبال می کنند.....
۲۶۷	مطلب پنجم: مواضع بازداشت امنیتی در دین.....
۲۸۱	مطلب اول: معنای اغتیال (ترور) در لغت و اصطلاح.....
۲۸۴	مطلب دوم: ترور در تاریخ.....
۲۹۰	مطلب سوم: جایگاه دینی ترور.....
۲۹۸	دلیل اول: کتاب.....
۳۰۱	دلیل دوم: از سنت شریف.....
۳۰۵	خلاصه فصل چهارم.....
۳۰۶	سخن پایانی.....
۳۰۶	مهم ترین نتایج تحقیق.....
۳۰۷	مهم ترین توصیه ها.....
۳۰۹	فهرست منابع.....

مقدمه مؤلف

خداوند، تبارک و تعالی انبیاء و کتاب‌های آسمانی را برای گسترش دین خود در زمین و بین مردم فرستاد. این رسالت‌ها با رسالت حضرت محمد (ص) کامل شد و پایان یافت؛ هم‌چنان که خداوند تبارک و تعالی می‌فرماید: امروز دین شما را برایتان کامل کردم و نعمت خود را برای شما تمام نمودم و اسلام را برای شما برگزیدم. این دین کامل و جامع به نیکی دعوت می‌کند. از سر و بدی بر حذر می‌دارد. همه این‌ها برای رعایت مصلحت انسان در دنیا و آخرت است.

آنچه که به کامل بودن این دین در دسترس می‌کند، این نکته می‌باشد که، این دین تمام مسائل جدید و تازه را در بر می‌گیرد. آنچه که در این عصر می‌بینیم این مطلب است که اسلام از بیشتر ادیان جدید پیشی گرفت و برای تحقق آنچه که حرمت و کرامت انسان نامیده می‌شود، قوانینی قطعی وضع کرد و سازمان‌های مختلف دولتی حامی آن را ساخت.

حقیقت آن است که حرمت انسان در متون اسلامی از زمان سرردن سپیده‌ی اسلام ضمانت شده است، دین با تمام وجود خواستار حمایت از انسان و تکریم وی شد و هر آنچه را که به انسان، دین، عقل، مال و هدف او تعدی می‌کند و هر آنچه که مخالف با زندگی شخصی وی است را حرام کرده و او را از تهمت و بدگمانی دور و پای‌بند به احکام دین کرده است. اما چنانچه انسان، با آن مخالفت کرد خود را در معرض و جایگاه شک و شبهه قرار داده است و تهمت علیه او با برپایی دلایل و شواهد تقویت می‌شود و

به خودش اجازه‌ی مخالفت و تجاوز به آزادی را می‌دهد، آزادی که دارای مرزهای مشخص و ضوابط معین است.

مثال‌هایی که در این بحث مطرح می‌شود، از جمله مسائل امنیتی در عصر معاصر است که بر آزادی فردی، عدم تجاوز به حقوق مادی و معنوی و پیروی از مسائل نهی شده بدون هیچ تجاوزی تاکید دارد، در ذیل به بعضی از اموری که به موضوع بحث می‌پردازد اشاره خواهیم کرد.

موضوع بحث در این تحقیق «اطلاعات و امنیت در فقه امامیه» است و عبارت است از تحقیق در مورد هر آنکه مسائل امنیتی تعلق دارد مانند نظارت، پی‌گیری و مبارزه علیه جرم و جنایت. هم‌چنین تحقیق بر مورد هر آنچه که به آزادی فردی و احترام به آن تعلق دارد. این‌ها مسائلی هستند که دیر اسلام به آن عنایت ویژه‌ای دارد. هم‌چنین در این تحقیق بر آن شدیم که از یک سو نگاهی به اطلاعات بدون واسطه‌ی این مسائل با انسان بیاندازیم و از سوی دیگر این موضوع که دین شامل تمام اتفاقات زندگی می‌شود، بررسی کنیم. طبیعی است که برای آشنایی و کاوش موضوع را معاصرین، این امر فقط در پرتو فقه امامی امکان‌پذیر است.

این موضوع از موضوعات جدید محسوب می‌شود که در مراکز دین، که به روش‌های علمی اعتماد کرده‌اند و هزینه‌ی خود را از دفتر نیازمندی‌های اسلامی دریافت می‌کنند، بررسی می‌شود. نیاز جامعه در زمینه‌های مهم و حیاتی به این موسسات پنهان نیست، خصوصاً این‌که همه‌ی فقیهان در نظر به این‌که دین ما اصولی حقیقی و قواعدی دارد که کار این تجهیزات امنیتی در دولت اسلامی را تحت پوشش خود قرار می‌دهد، اتفاق نظر خوبی دارند. بله، مشاهده‌ی پراکندگی مطالب و نیازمندی به وحدت موضوع و دوباره‌خوانی هم‌زمان یک چنین کلماتی ناآشنا و بی‌کاربرد که با گذشت زمان، هنوز هم در

متون دینی وجود دارد، مرا بر آن داشت که این مسأله را به عنوان موضوع تحقیق انتخاب کنم. مواردی که در انتخاب این موضوع تاثیرگذار بود در زیر مختصراً آمده است:

الف. فائده‌ی علمی مورد انتظار از بررسی این موضوع؛

ب. همکاری با نیروهای امنیتی - اطلاعاتی مسلمان در درک و آموختن صلاحیت‌های واگذار شده به آن‌ها به طور دقیق و سالم؛

ت. بسیاری از کسانی که به این موضوع پرداخته‌اند آن را صرفاً از جهت نظامی بررسی کرده‌اند؛ از آنجایی که دیدگاه نظامی آن عام‌تر از سایرین است؛ گاه هماهنگ با دین اسلام عمل کرده است. گاه خیر. لذا علاقه‌مند بودم که این مسائل را از جانب شرعی آن که مبنی بر آنچه که به شکل خاصی در حوزه، طبق فقه مذهب اهل بیت^(ع) است، عرضه کنم.

ث. بیان این که چگونه اسلام در خاندان اهل بیت سرپرستی اشخاص به این برنامه‌ها اهتمام دارد و چگونه به افراد متعصب که اسلام و دولت اسلامی را متهم به رعایت نکردن حقوق انسان می‌کنند، پاسخ می‌دهد.

هم‌چنین درباره‌ی این موضوع در ادیان و مذاهب دیگری در تحقیق نکردم چرا که معتقدم بحث بدون آن که مترتب بر هیچ نتیجه علمی باشد، بسیار بی‌فایده خواهد شد.

علی‌رغم این که امنیت و اطلاعات از مسائل مهم و در چهارچوب رسالت‌های معاصر است، اما هنگامی که آن را از جوانب فقهی مورد تحقیق قرار دادم؛ بسیار سخت و پیچیده بود. چرا که با کمبود مواد علمی بررسی شده توسط مؤلفان شیعه و واضح نبودن هدف اصلی از به کارگیری این تجهیزات مواجه بودم. و هر دولتی نسبت به دولت دیگر در حوزه عملکردشان گاه واضح و گاه مبهم عمل کرده بودند. هم‌چنین برخی از این تجهیزات در اعمال و مسئولیات بهم پیوسته هستند.

من به این امر واقفم که بسیاری از مشکلات امنیتی را فقط مسئولین آن می‌شناسند و به همین دلیل گاه موضع دینی و شرعی آن مسکوت باقی مانده است و می‌توان گفت تنها تجهیزاتی که در چهارچوب دولت اسلامی است و فقیه عادل به آن مشرف است، موضع آن مشخص خواهد بود، اما در غیر این مورد مشکلات بسیاری وجود دارد که تحقیقات را ناقص می‌کند.

عامل اصلی در نوشتن این تحقیق آشنایی با نظر دین بود. موضوعی که تحقیق در مورد آن کم و احتیاج به آن زیاد است. به خصوص که حافظه‌ی انسان معاصر مملوء از صورت‌های تجزیه‌ای است، که با آن در مرحله‌ی مادی، که از مراحل وجودمان است، زندگی می‌کنیم.

هدف از نوشتن کتاب به شرح زیر است:

اول- بررسی گفته‌های فقیهان و مراجع اهل سنت که صورت کلی از آن‌ها که مشکل از قرآن کریم و سنت است.

دوم- بیان ضوابط کلی که کار تجهیزات امنیتی را تسخیم می‌بخشد.

سوم- آگاهی از ادله و بحث‌های موجود در این حوزه و توجهات بین اقوال.

چهارم- اتخاذ یک جایگاه درست شرعی به وسیله‌ی متون دینی که هم حدیثی و هم روایی هستند و نظریه‌های فقیهان بزرگ هم آن‌ها را تأیید می‌کند.

می‌توان گفت، آن‌چنان که من اطلاع دارم، تحقیق مستقلی راجع به این موضوع نشده است که جوانب آن را کامل بسنجد و احکام آن را بر مبنای مذهب تشیع و اهل البیت^(ع)، تبیین نماید. اما مشاهده شد، مباحثی عام با محوریت فقه اهل تسنن صورت پذیرفته و از طرفی مباحثی هم به شکل دائرةالمعارف‌های گردآوری - یعنی پژوهش‌ها و کتبی که شاهد مثال‌ها و قرائن و روایات را بدون توضیح جمع کرده‌اند- وجود دارد؛ لذا مشاهده شد که

تحقیق و پژوهش، به آن صورتی که مطرح شد، صورت نپذیرفته است. بنابراین علی‌رغم این‌که این مسیر وسیع و طولانی بوده و از طرفی پژوهشگر این تحقیق خود را ناتوان در طی آن تلقی می‌نماید، در این راه قدم نهادم، هر چند که باز هم اذعان می‌دارم که قطعا این حرکت خالی از اشکال و نقص نخواهد بود.

آن‌چه که در این مباحث، شایسته توجه است بدین شرح می‌باشد:

الف. تحقیقی با عنوان «موسوعه الامن و الاستخبارات» نوشته‌ی شیخ علی دعووش العاملی است که تحقیقی عالی در این موضوع است و تنها در جمع‌آوری روایات و شواهد فقهی که به موضوع مربوط است هیچ کوتاهی نصورت نگرفته و سعی شده تمام شواهد ذکر گردد.

ب. «فقه الامن و المخبرات» عنوان تحقیقی است که به دانشگاه «الامیر نایف الامنیه» در عربستان سعودی، تقدیم شده است که این موضوع را در جبهه‌ی مخالف فقه اهل بیت^(ع) بررسی کرده است.

ت. «الامن العسکری فی السنه النبویه» کاری از دکتر یوسف الثلاثینی از دانشکده‌ی الهیات دانشگاه غزه است. این اثر طبق متون روانی قدیمی مبنی بر مکتب اهل بیت^(ع) است. وی تنها به حوزه نظامی پرداخته است.

ث. تحقیقی با موضوع «الامن والمخبرات نظره اسلامیة» از علو شمیری است که با کتاب‌های قبلی تفاوت چندانی ندارد. ویژگی برجسته این نویسنده این است که وی از سازمان بازرسی نظامی بوده و در این زمینه متخصص تلقی می‌گردد. با این وجود تجهیزات بازرسی، بخشی از تجهیزات امنیتی است نه کل آن.

این بحث به زمان و مکان خاصی محدود نمی‌شود، چرا که امنیت عمل مطلوب انسان در زندگیست که به همان میزان اهمیت از گذشته تا به حال در زمینه‌های مختلف همراه انسان بوده و تا زمانی که انسان باقی است آن نیز به قوت خود، باقی خواهد بود.

در این تحقیق روش تحلیلی - توصیفی را در پیش خواهیم گرفت، چرا که در نقل قول‌ها، نظرات و افکاری که به موضوع ما ارتباط دارد، قابل اجراست و در ضمن گام‌های زیر نیز انجام می‌پذیرد:

الف. در مورد مسأله‌ای که قصد تحقیق در مورد آن را داشتیم، قبل از بیان حکم فقهی آن در شرع مقدس، با استفاده از معنای لغات و اصطلاحات آن به دقت به آن‌ها ورود نمودم.

ب. آگاهی از دلایلی که نیت را از جوانب فقهی و تاریخی می‌سنجد که خواندن آن‌ها در بحث بی‌اثر نخواهد بود.

ت. تلاش برای ذکر نقل قول‌های شما که پیرامون این موضوع است و تمرکز بر گرایش‌های فقهی در مکتب اهل بیت^(ع) و البته همراه با جنبه‌ی فکری که از باب تداخل و تضارب آراء، در بسیاری از جوانب فکری و فقهی، رجعات باشد را فراهم می‌آورد. در مبحث آزادی، این بحث تبیین می‌گردد.

ث. مستند کردن نقل قول‌ها به منابع اصلی آن‌ها؛

ج. تمام تلاش خود را به کار بردم تا از منابع اصلی برای نوشتن مستند کردن و استخراج مطالب استفاده نمایم که این کار به شکل زیر انجام شد:

اگر از منبعی استفاده کردم و از آن منبع، مطلبی را در متن ارائه کردم، آن مطلب را در علامت نقل قول قرار دادم و سپس در پی‌نوشت به منبع آن اشاره کردم و حتی اگر در مطلب، مقداری هرچند اندک تصرف کردم باز هم به منبع آن اشاره نمودم.